

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей
історичної науки

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія зарубіжних слов'ян (давні часи і середньовіччя)

Освітня програма 032 “Історія і археологія” (перший (бакалаврський)
рівень)

Спеціальність 032 “Історія і археологія”

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
історії Центральної та Східної Європи
і спеціальних галузей історичної науки
Протокол № 1 від “___” серпня 2021 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія зарубіжних слов'ян (давні часи і середньовіччя)
Викладач (-і)	Вітенко Микола Дмитрович, к. і. н., доц.
Контактний телефон викладача	(0342) 59-61-46
Е-mail викладача	mykola2010v@gmail.com
Формат дисципліни	2.2.1 Цикл професійної підготовки. Вибіркові дисципліни. Теоретична підготовка. Дисципліни за вибором ЗВО.
Обсяг дисципліни	3 кредити, 12 годин лекцій, 18 годин семінарських занять
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю), або ж щосереди після занять з 13.30 до 17.00 в 611 аудиторії.
2. Анотація до курсу	
<p>“Історія зарубіжних слов'ян (давні часи і середньовіччя)” є нормативним курсом передбаченим навчальною програмою, затвердженою до виконання МОН України для здобуття кваліфікаційного рівня бакалавр зі спеціальності “032 “Історія і археологія”. Програма курсу є складовою частиною державного екзамену для студентів, які завершують навчання за рівнем бакалавра історії.</p> <p>Передбачає короткий і змістовний аналіз схеми підготовки студентів згідно навчальної програми з курсу “Історія зарубіжних слов'ян (давні часи і середньовіччя)”. Лекційні та семінарські заняття допоможуть студентам глибше засвоїти вузлові питання історичного розвитку народів цього регіону, ознайомитися з джерелами та історіографією. На семінарських заняттях студенти оволодівають основами наукового дослідження, навчаються самостійно оцінювати історичні події, висловлювати і аргументувати власні думки.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета дисципліни “Історія зарубіжних слов'ян (давні часи і середньовіччя)” полягає в тому, щоб, спираючись на методологічні принципи історичної науки, використовуючи найновіші здобутки історіографії, сформувані у студентів-істориків знання про головні етапи та події в історії слов'янських народів. Розглянути основні соціальні, економічні, політичні, етно-конфесійні та культурні процеси у східноєвропейському регіоні, проаналізувати труднощі, здобутки та специфіку в процесі формування державності слов'янських народів.</p>	

4. Результати навчання (компетентності)

Компетенції соціально-особистісні: –здатність та сприйняття концепцій етногенезу та націєтворення; –здатність до виокремлення та синтезу слов'янських держав; –здатність до історіографічного аналізу етнополітичних конфліктів у Центрально-Східній Європі; –адаптованість стратегії етнозахисного націоналізму. **Загально-наукові компетентності:** – базові уявлення про універсально-сакральні функції державницької ідеології; –базові основи імперських та національних компонентів зовнішньополітичних доктрин. **Інструментальні компетентності:** –навички визначення кризових етнополітичних факторів; –дослідницькі навички; –знання джерел з історії слов'янських народів, їхнього державотворення; суспільно-політичних, економічних та культурних особливостей історичного розвитку; головні ідеологічні засади та специфіку центральноєвропейського абсолютизму; відповідної історичної термінології; –розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх знати: Факти, явища, процеси, поняття і терміни, що характеризують цілісність історичного процесу минулого слов'ян; Особливості історичного, соціологічного, економічного, політологічного та культурологічного аналізу подій, явищ і процесів європейської і світової історії; Взаємозв'язок і особливості історії слов'янських держав та України; Періодизацію історії регіону; Сучасні версії і трактування найважливіших проблем історії слов'ян; Особливості історичного шляху слов'янських держав, їх роль у світовому товаристві. **Вміти:** Проводити комплексний пошук історичної інформації у джерелах різного типу; Критично аналізувати джерела історичної інформації; Систематизувати різносторонню історичну інформацію на основі власних уявлень про спільні закономірності історичного процесу; Аналізувати історичну інформацію, надану у різних знакових системах (текст, карта, таблиця, схема); Формувати власний алгоритм виконання історично-пізнавальних завдань; Брати участь у дискусіях з історичної проблематики, формулювати власну позицію з обговорюваних проблем; Порівнювати висвітлення подій, явищ і процесів в історичних джерелах та у літературних пам'ятках. Використовувати у професійній і соціальній діяльності.

Професійні компетентності: –вміння аналізувати історичні процеси, події, факти; –здатність брати участь у дискусіях на суспільно-політичні теми, користуватися категорійно-понятійним апаратом історичної науки, історичними джерелами та довідниковими матеріалами з всесвітньої історії; –здатність виявляти актуальні проблеми історії слов'ян у новітній час; –здатність виокремлювати спільне і відмінне в процесах етногенезу та державотворення в зовнішньополітичних стратегіях слов'янських держав у новітній час; –здатність аналізувати й обґрунтовувати складові ідеології державотворення.

Складові професійної компетентності, якими має оволодіти студент в результаті вивчення курсу:

Практична (С1) – Здатність і готовність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Дослідницька (C2) – здатність і готовність аналізувати та моделювати стан та розвиток історичних процесів.

Викладацька (C3) – Готовність до викладацької діяльності в межах освітніх програм, використання сучасних педагогічних методів та засобів активізації педагогічної діяльності

Організаційна (C4) – Здатність і готовність вести самостійний пошук, добір та опрацювання інформації джерел і літератури.

Контрольна (C5) – здатність і готовність здійснювати перевірку достовірності фактів, інформаційних повідомлень, інноваційних підходів щодо історичного розвитку.

Суспільно-політична(C6) – здатність розуміти суспільні процеси і впливати на них; здатність ефективно проводити діяльність або виконувати певні функції, забезпечувати розв'язання проблем і досягнення позитивних результатів у галузі історії;

адекватне розуміння того, як функціонує суспільство, сприйняття власної ролі й ролі інших людей у цьому процесі; наявність внутрішньої мотивації, здібностей і відповідної кваліфікації для діяльності в системі історичного розвитку

Діагностична(C7) – володіння історичними знаннями, теорією та методологією (підходами, принципами і методами) розпізнавання проблеми, виявлення характерних ознак ситуації; застосування цих методів та принципів, аналіз соціальних об'єктів, процесів, ситуацій, проблем, випадків, що розпізнають деформації та встановлюють їх причини. Діагностика поширюється на ситуації, що відображають предмет професійної діяльності, міжнародні проекти, програми.

Інформаційно-аналітична (C8) - здатність побудувати ефективну систему інформаційних ресурсів, необхідну для формування інформаційно-правової основи прийняття управлінських рішень у сфері міжнародних економічних відносин; здатність визначати певний інформаційний ресурс у межах оперативного та стратегічного управління групою; формування умінь на основі отриманої інформації формулювати комплексні аналітичні висновки; здатність інтерпретувати, систематизувати, критично оцінювати і використовувати отриману інформацію в контексті дослідницького завдання або проблеми, що вирішується.

Комунікативна (C9) – здатність використовувати в професійній діяльності усне та писемне мовлення державною та іноземними мовами

В результаті вивчення навчальної дисципліни у студентів формуються:

Здатність аналізувати історичні чинники виникнення конкретних ситуацій в історичних подіях (C2, C8)

Уміння виявляти спільні й відмінні риси в теоретико-методичних підходах українських і зарубіжних істориків, етнологів та археологів (C7)

Цілеспрямовано вивчати та відстоювати загальнолюдські, національні демократичні і духовно-культурні цінності, вироблені світовою цивілізацією в процесі історичного розвитку (C6)

Здатність розрізнати історичну своєрідність, культурне та етнонаціональне

розмаїття України (С8)
 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (С1, С4)
 Уміння обирати та використовувати сучасні теорії, методологічні засади і досягнення вітчизняної та зарубіжної історичної науки та освіти (С2, С3)
 Уміння сприймати сутність і особливості історичного розвитку світової цивілізації та місця в ньому вітчизняного минулого (С2)
 Здатність займати активну життєву позицію у відстоюванні своєї точки зору та історичної об'єктивності з проблем минулого та сьогодення (С3)
 Уміння використовувати на практиці теоретичні положення для здійснення організаційних та контрольних заходів у сфері історичної науки (С5, С8)
 Знати і володіти на фаховому рівні методами викладання історії та суміжних дисциплін у вищих навчальних закладах (С4, С10)
 Уміння використовувати на практиці програмно-технічні засоби інформатики та сучасні інформаційні системи і технології (С8)
 Здатність здійснювати історичні дослідження з визначеної тематики (С2, С3)
 Здатність використовувати в своїй діяльності історичні методи дослідження (С7)
 Уміння виявляти та розв'язувати дослідницькі проблеми, здійснювати дослідження проектів на належному рівні (С1, С2, С3)
 Здатність використовувати іноземну мову в практичній діяльності за спеціальністю (С3)
 Уміння працювати з джерелами та фаховою літературою (С3)
 Уміння використовувати нормативно-правову базу з питань охорони праці, організувати дотримання вимог безпеки праці учасникам трудового процесу (С1)
 Здатність організувати дотримання дисципліни та санітарно-гігієнічних вимог учасниками трудового процесу (С1, С4)
 Здатність ефективно брати участь у різних формах наукової комунікації (С7, С10)

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1	032“Історія і археологія”	1	вибірковий

Тематика курсу

Назва теми	Кількість годин, відведених на:

	Лекції	Семінарські заняття	Індивідуальну і самостійну роботу
Тема № 1. Витоки та походження давніх слов'ян	2	–	4
Тема № 2. Слов'янські народи в давнину.	–	2	4
Тема № 3. Полабсько-поморські слов'яни.	2	–	4
Тема № 4. Давньопольська держава за правління династії П'ястів.	–	2	4
Тема № 5. Перше Болгарське царство.	2	–	4
Тема № 6. Витоки чеської державності VI – XI ст.	–	2	4
Тема № 7. Утвердження Давньочеської держави в XII – XIV ст.	2	–	4
Тема № 8. Друге Болгарське царство (1185 – 1396 рр.).	–	2	4
Тема № 9. Польська держава за династії Ягеллонів.	2	–	4
Тема № 10. Сербська держава в X – XV ст.	–	2	4
Тема № 11. Велике князівство Литовське в XIII – XVI ст.	2	–	4
Тема № 12. Гуситський рух в Чехії.	–	2	4
Тема № 13. Білоруські землі в XIII – XVI ст.	–	2	4
Тема № 14. Хорватія та Далмація у XII – середині XV ст.	–	2	4
Контрольна робота	–	2	4
Разом за 1 семестр	12	18	60

6. Система оцінювання курсу

Шкала перерахування оцінок

Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік
90-100	відмінно	5	A	зараховано
81-89	добре	4	B	

71-80			C	
61-70	задовільно	3	D	
51-60			E	
25-50 (50-100)	Допускається до здачі іспиту (виставляється залік)			
0-25 (0-50) (за роботу в семестрі)	незадовільно (оцінка автоматично виставляється у відомість)	2	FX	Не зараховано
Сума балів по талону № 1, 2 0-50	незадовільно	2	FX	
Сума балів по талону № 3 0-50	незадовільно	2	F	

Загальна система оцінювання курсу	Розрахунок максимальної підсумкової оцінки з навчальної дисципліни здійснюється згідно кредитно-модульної системи. Максимальна кількість балів, яку можуть одержати студенти під час виконання різних видів робіт становить до заліку:				
	Поточний контроль	Контроль роботи	Колоквіум	Самостійна робота	Всього
	35 балів	30 балів	20 балів	15 балів	100 балів
Семінарські заняття (поточний контроль)	Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На занятті пропонується якісне оцінювання знань студентів шляхом виставлення балів від "1" до "5". Позначення "0" виставляється студентові за відмову від відповіді на занятті через невідповідність, або через відсутність на занятті без поважної причини, що впливатиме на його підсумкову рейтингову оцінку в кінці семестру. Підсумкова кількість балів за роботу студента на семінарських заняттях визначається як середнє арифметичне помножене на коефіцієнт. Середнє арифметичне визначається як сума набраних студентом балів поділена на кількість занять, в яких він брав участь і був оцінений. При				

	<p>цьому відсутність студента на занятті без поважної причини враховується при вирахуванні середнього арифметичного. Кожен студент зобов'язаний взяти активну участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру.</p> <p>Пропущене з поважних причин заняття студент може "відпрацювати" у формі, визначеній викладачем та кафедрою. При цьому виставлення оцінки не передбачається, але це відпрацьоване заняття не впливатиме на середній арифметичний бал студента. Як правило "відпрацювання" проходить у вигляді написання і захисту реферату на визначену викладачем тему (вимоги до додаткової реферативної роботи встановлюються викладачем та кафедрою окремо).</p>												
<p>Вимоги до контрольної роботи</p>	<p>Написання контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки при заліку. У випадку, якщо студент з якихось причин не написав контрольної роботи, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом на семестр з даної дисципліни. Такий студент має змогу скласти залік за талоном № 2, але для цього він повинен виконати передбачене кафедрою завдання.</p> <p>Контрольна робота передбачає формулювання 5 завдань: 2 теоретичних, 1 практичного (на знання історичних джерел), 1 знання термінів та 1 на знання хронології.</p> <p>Критерії оцінювання завдань на контрольній роботі (наведено максимальну кількість балів, яку можна здобути за відповідь на кожне завдання):</p> <table border="1" data-bbox="596 1525 1495 1789"> <thead> <tr> <th data-bbox="596 1525 1078 1570">Завдання</th> <th data-bbox="1078 1525 1495 1570">Кількість балів</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="596 1570 1078 1615">1 теоретичне</td> <td data-bbox="1078 1570 1495 1615">10 балів</td> </tr> <tr> <td data-bbox="596 1615 1078 1659">2 теоретичне</td> <td data-bbox="1078 1615 1495 1659">10 балів</td> </tr> <tr> <td data-bbox="596 1659 1078 1704">3 практичне</td> <td data-bbox="1078 1659 1495 1704">5 балів</td> </tr> <tr> <td data-bbox="596 1704 1078 1749">4 знання термінів</td> <td data-bbox="1078 1704 1495 1749">3 бали</td> </tr> <tr> <td data-bbox="596 1749 1078 1789">5 знання хронології</td> <td data-bbox="1078 1749 1495 1789">2 бали</td> </tr> </tbody> </table>	Завдання	Кількість балів	1 теоретичне	10 балів	2 теоретичне	10 балів	3 практичне	5 балів	4 знання термінів	3 бали	5 знання хронології	2 бали
Завдання	Кількість балів												
1 теоретичне	10 балів												
2 теоретичне	10 балів												
3 практичне	5 балів												
4 знання термінів	3 бали												
5 знання хронології	2 бали												
<p>Колоквіум</p>	<p>Оцінювання рівня засвоєння цілого блоку питань, що виноситься на самостійне вивчення студентів відбувається у вигляді усного колоквіуму. Перелік питань додається.</p> <p>Критерії оцінювання колоквіуму (оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів)</p>												

	Критерії	Бали
	глибока, розгорнута відповідь зі знанням джерел та історіографії	16-20 балів
	правильна стисла відповідь	12-15 балів
	поверхова відповідь	8-11 балів
	поверхова відповідь з наявністю окремих помилок	4-7 балів
	розкриття окремого аспекту питання	1-3 бали
	неправильна відповідь або її відсутність	0 балів
Самостійна робота	<p>Самостійна робота студента є основним видом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час.</p> <p>Метою самостійної роботи є вироблення студентами навичок і вміння працювати з літературою, віднаходити головні, стержневі аспекти проблем, що потребують твердого засвоєння, здатності визначити свою позицію щодо дискусійних ідей чи концепцій і аргументовано її обґрунтувати.</p> <p>Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми курсу в цілому, так і деяких розділів тем, написання рефератів, підготовка реферативних матеріалів з наукових публікацій по важливих проблемах даної навчальної дисципліни.</p> <p>Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється у вигляді та написання реферату.</p> <p><u>Критерії оцінювання реферату (оцінюється в діапазоні від 0 до 15 (10) балів)</u></p>	
	Критерії	6 семестр
	● глибоке розкриття проблеми, з відображенням авторської позиції	- 12-15 балів
	● обґрунтоване розкриття проблеми	- 9-11 балів
	● тема розкрита неповно	- 6-8 балів
	● реферат суто компілятивного рівня	- 3-5 балів

	● розкритий лише окремих аспект	- 1-2 бали
	● реферат не зарахований	- 0 балів

7. Політика курсу

Відвідування занять і виконання навчального навантаження студентами. Лекції передбачають системний і послідовний виклад навчального матеріалу. Відвідування лекцій для студентів є обов'язковим.

Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми.

Обов'язковим є написання запланованих письмових (контрольних, самостійних, індивідуальних) робіт.

Студенти мають інформувати керівництво факультету та викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усі строків визначених для виконання усі видів письмових робіт, передбачених курсом.

Академічна доброчесність:

Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

8. Рекомендована література

Хрестоматія з історії західних та південних слов'ян: давня доба, середньовіччя. Навчальний посібник для ВНЗ. – К.: Либідь, 2011. – С. 372 – 375.

Хрестоматія по истории южных и западных славян: В 3 т. – Минск, 1987-1991. – Т. 1.

Гісторыя Беларусі. У 2 ч. – Мінск, 1998. Ч. 1-2.

Зашкільняк Л. О., Крикун М. Г. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. – Львів, 2002.

История Белоруси. Учебное пособие. – Минск, 1997.

История Болгарии. В 2 т. – Москва, 1955. Т. 1.

История Венгрии. В 3 т. – Москва, 1976.

История Польши. – Москва, 1956-1959. – Т. 1-3.

История Румынии / Координаторы И.-А. Поп, И. Болван. – М.: Весь мир, 2005. – 680 с.

История Румынии. – Москва, 1971. – Т. 1.

История Чехословакии. – Москва, 1961. – Т. 1-2.

История Югославии. В 2 т. – Москва, 1963. – Т. 1-2.

История южных и западных славян. Курс лекций. – Москва, 1998. – Т.1-2.

Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.) / За ред. В. І. Ярового. К., 2001.

Історія південних і західних слов'ян. Підручник. – Київ, 1987.*

Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред.. Л. Зашкільняка. – Львів, 2001. – 660 с.

Чорній В. Історія Болгарії. – Львів, 2007.

[Студентський путівник 2020-2021 – Твій шлях до омріяного успіху
https://ipmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/41/2020/09/%D0%A1%D1%82%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D1%83%D1%82%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA-2020-2021.pdf](https://ipmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/41/2020/09/%D0%A1%D1%82%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D1%83%D1%82%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA-2020-2021.pdf)

Викладач _____ Вітенко М. Д.